

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Vaandelstraat (Menen, West-Vlaanderen)

Projectcode: 2022E237
Mei 2022

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert NV
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteur: Aaron Willaert

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Ruben Willaert, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert NV, Sint-Michiels-Brugge, 2022

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert NV.

Ruben Willaert NV aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Resultaten van het bureauonderzoek.....	7
1.1	Administratieve gegevens.....	7
1.2	Onderzoeksopdracht	9
1.2.1	Doelstelling	9
1.2.2	Onderzoeksvragen	9
1.2.3	Juridische context	9
1.2.4	Randvoorwaarden.....	9
1.2.5	Archeologische voorkennis van het terrein	10
1.3	Werkwijze en strategie	11
1.3.1	Methode.....	11
1.3.2	Fysisch geografische situatie.....	11
1.3.3	Historische context en bekende archeologie vindplaatsen	11
1.3.4	Archeologische indicatoren	12
1.3.5	Verstoringshistoriek	12
1.4	Assessmentrapport	13
1.4.1	Introductie tot het projectgebied	14
1.4.1.1	Ruimtelijke situering	14
1.4.1.2	Geplande werken	15
1.4.2	Fysisch geografische en geologische situatie.....	17
1.4.2.1	Landschappelijke situering	17
1.4.2.2	Tertiaire lithostratigrafie	20
1.4.2.3	Quartaire lithostratigrafie	21
1.4.2.4	Bodemvormingsprocessen.....	22
1.4.3	Historische en archeologische voorkennis	23
1.4.3.1	Overzicht van de gekende archeologische waarden	23
1.4.3.2	Historische context en bekende archeologische vindplaatsen	26
1.4.3.3	Archeologische indicatoren en cartografische bronnen.....	27
1.4.3.4	Huidige gebruik en verstoringen	30
1.5	Synthese	33
2	Bibliografie	34

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).	8
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt). 8	
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).	14
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).	15
Figuur 5: Verkavelingsplan (bron: opdrachtgever).	16
Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).	17
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	18
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	18
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	19
Figuur 10: Hoogteverloop ZW-NO.	19
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt)... 20	
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). 21	
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).	22
Figuur 14: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen binnen een straal van 2 km van het projectgebied (Bron: Geopunt).	23
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).	27
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).	27
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).	28
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de Vandermaelenkaart, 1846-1854 (Bron: Geopunt).	28
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).	29
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).	30
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).	30

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).	31
Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).	31
Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).	32

TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.	7
--	---

1 Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Administratieve gegevens

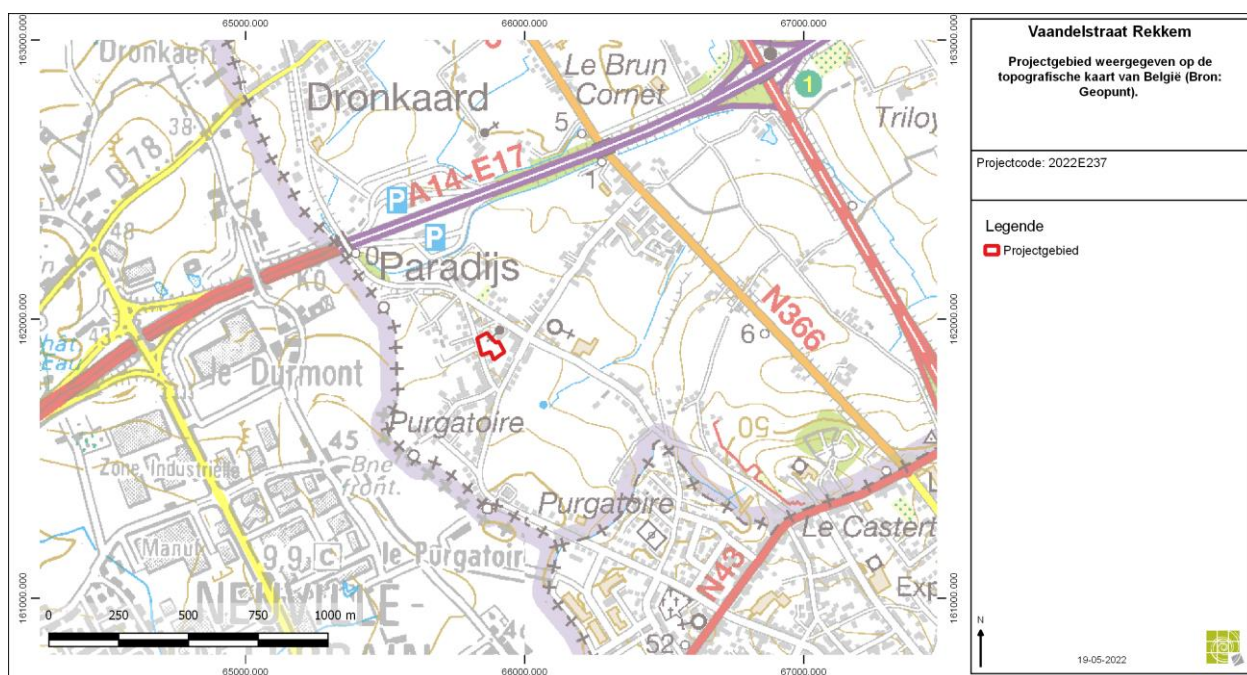
Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	West-Vlaanderen
	Gemeente	Menen
	Deelgemeente	Rekkem
	Postcode	8930
	Adres	Vaandelstraat 8930 Rekkem
	Toponiem	Vaandelstraat
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	$X_{\min} = 65795$ $Y_{\min} = 161846$ $X_{\max} = 65953$ $Y_{\max} = 161954$
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Menen, Afdeling 5 (Rekkem), Sectie B, nr's: 207m, 207p ² Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Wouter Van Goidsenhoven (erkend archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Elke Ghyselbrecht (aardkundige) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Doelstelling

Het archeologisch vooronderzoek betracht altijd eerst door raadpleging van gekende en ontsloten informatiebronnen tijdens een bureauonderzoek eventueel aanwezig archeologisch erfgoed binnen het onderzoeksgebied te inventariseren, waarderen en veiligstellen.

1.2.2 Onderzoeksvragen

Voor het bureauonderzoek zijn volgende onderzoeksvragen te formuleren:

- Hoe is de aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied?
- Welke processen van bodemvorming zijn bekend?
- Welke geomorfologische processen zijn bekend?
- Welke aardkundige eenheden zijn archeologisch relevant en wat is hun diepteligging?
- Zijn er archeologische resten bekend binnen de grenzen van het plangebied?
- Welke is de aard en ouderdom van bekende archeologische resten?
- Welke is de conserveringsgraad en gaafheid van de bekende archeologische resten?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventueel aanwezige archeologische resten?

1.2.3 Juridische context

Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als woongebied. Het onderzoeksterrein situeert zich noch binnen een vastgestelde archeologische zone, noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 5027 m², vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.4 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel economisch onwenselijk voorafgaand aan het aanvragen van de verkavelingsvergunning. De opdrachtgever wenst in functie van de timing van het dossier eerst de vergunningsaanvraag in te dienen.

Daarom wordt geopteerd voor de uitzonderingsprocedure waarbij een nota wordt aangeleverd op basis van een bureauonderzoek. In dit bureauonderzoek wordt nagegaan of er op het projectgebied een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk is en of (gedeeltelijke) vrijgave mogelijk is.

1.2.5 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Vaandelstraat Rekkem werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

1.3 Werkwijze en strategie

1.3.1 Methode

In de praktijk resulteert het bureauonderzoek in een inschatting van het archeologisch potentieel van een onderzoeksgebied. Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en de verstoringshistoriek.

Pas na de vaststelling van het archeologisch potentieel kunnen onderbouwde inschattingen worden gemaakt over de planeffecten op eventueel archeologisch erfgoed.

1.3.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen.

De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad en gaafheid van het archeologische erfgoed.

Volgende informatiebronnen werden geconsulteerd t.b.v. een eerste aardkundige analyse:

- Tertiair en Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Toelichting bij de Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart van Vlaanderen
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen

1.3.3 Historische context en bekende archeologie vindplaatsen

Beschikbare historische en toponymische kennis over woonplaatsen (buurtschap, gehucht, dorp, stad) in en nabij het onderzoeksgebied kan een zinvol kader bieden om de betekenis van bekende archeologische vindplaatsen te evalueren.

Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het onderzoeksgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed geraadpleegd en is lokaal geïnformeerd naar recent onderzoek. De recente onderzoeken die voortvloeiden uit archeologienota's zijn geraadpleegd via loket.onroerend.erfgoed.be.

1.3.4 Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische bronnen, iconografische data en fotocollecties. Ze vormen fysiek aanwijsbare fenomenen die een aanwijzing kunnen zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van archeologische sites.

Archeologische indicatoren zijn gezocht in de Centrale Archeologische Inventaris van het Agentschap Onroerend Erfgoed en in ontsloten cartografische bronnen die zowel via Geopunt als via het Nationaal Geografisch Instituut (Cartesius) ter beschikking worden gesteld. Bijkomende cartografische bronnen zijn waar relevant bekomen via verder archiefonderzoek.

1.3.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van het onderzoeksgebied bepaalt in belangrijke mate de te verwachten gaafheid en bewaringsgraad van eventueel aanwezig archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, beschikbare plannen van (verdwenen) constructies, verslagen van bodemonderzoeken en saneringen of informatie over delfstoffenwinning relevante informatie bieden.

Aanvullende informatie over recent historisch landgebruik is afkomstig van geraadpleegde luchtopnames vanaf 1971, ter beschikking gesteld via Geopunt.

1.4 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

1.4.1 Introductie tot het projectgebied

1.4.1.1 Ruimtelijke situering

Het projectgebied is gelegen in Rakkem, deelgemeente van Menen, in de provincie West-Vlaanderen. Rakkem is gelegen aan de grens met Henegouwen en Frankrijk. Het projectgebied grenst ten westen aan de Vaandelstraat. De dorpskern van Rakkem situeert zich ca. 2,8 km ten noorden.

Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).

1.4.1.2 Geplande werken

1.4.1.2.1 Bestaande toestand

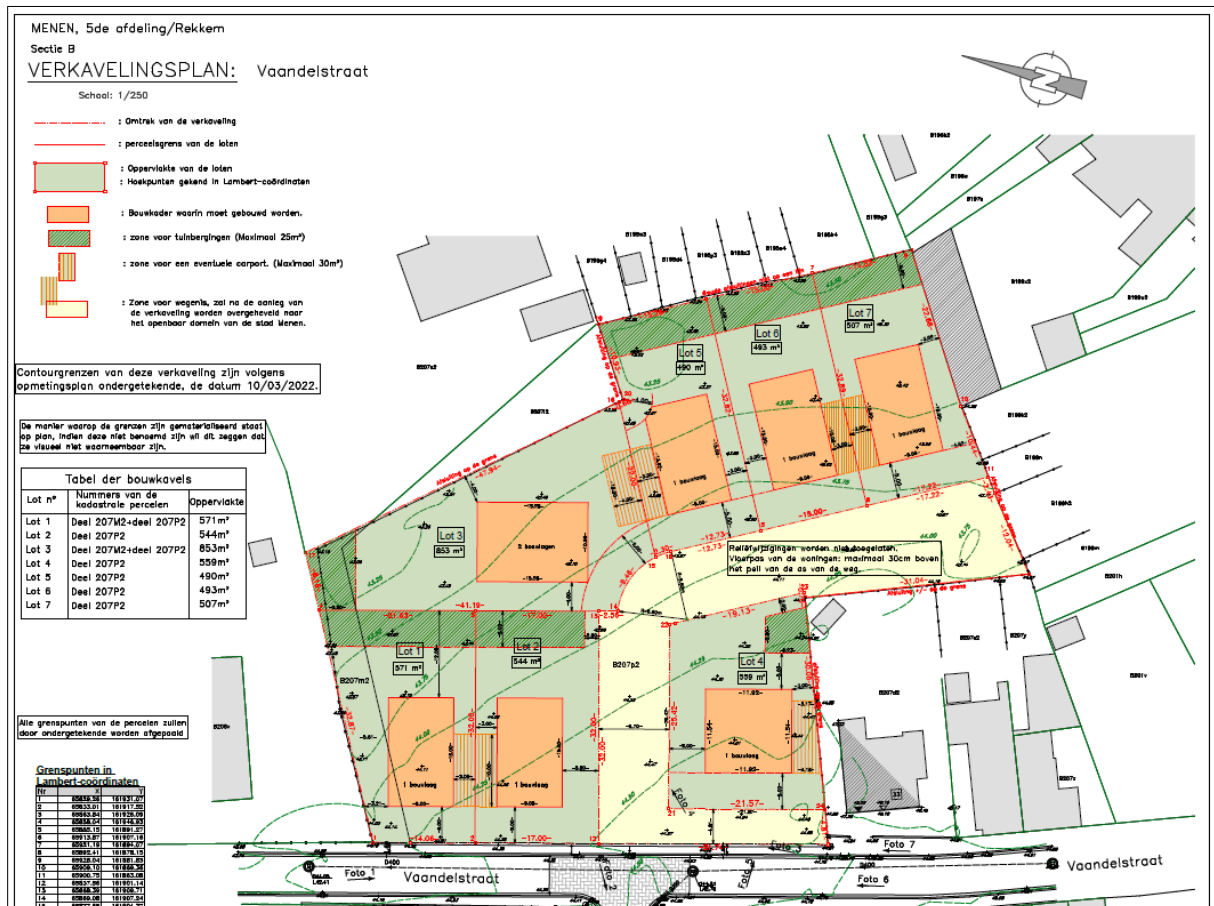
De totale oppervlakte van het projectgebied bedraagt ca. 5027 m². Op heden is het terrein in gebruik als akker.

Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).

1.4.1.2.2 Ontworpen toestand

De opdrachtgever plant de realisatie van een verkaveling van 7 loten met bijhorende infrastructuur. Het lijkt geen twijfel dat de geplande werken en het hiermee gepaard gaande werfverkeer en de mogelijke toekomstige ingrepen binnen de individuele kavels, het potentieel archeologisch niveau over het volledige plangebied bedreigen. Binnen deze archeologienota moet dan ook uitgegaan worden van een integrale versterking van het terrein.

Figuur 5: Verkavelingsplan (bron: opdrachtgever).

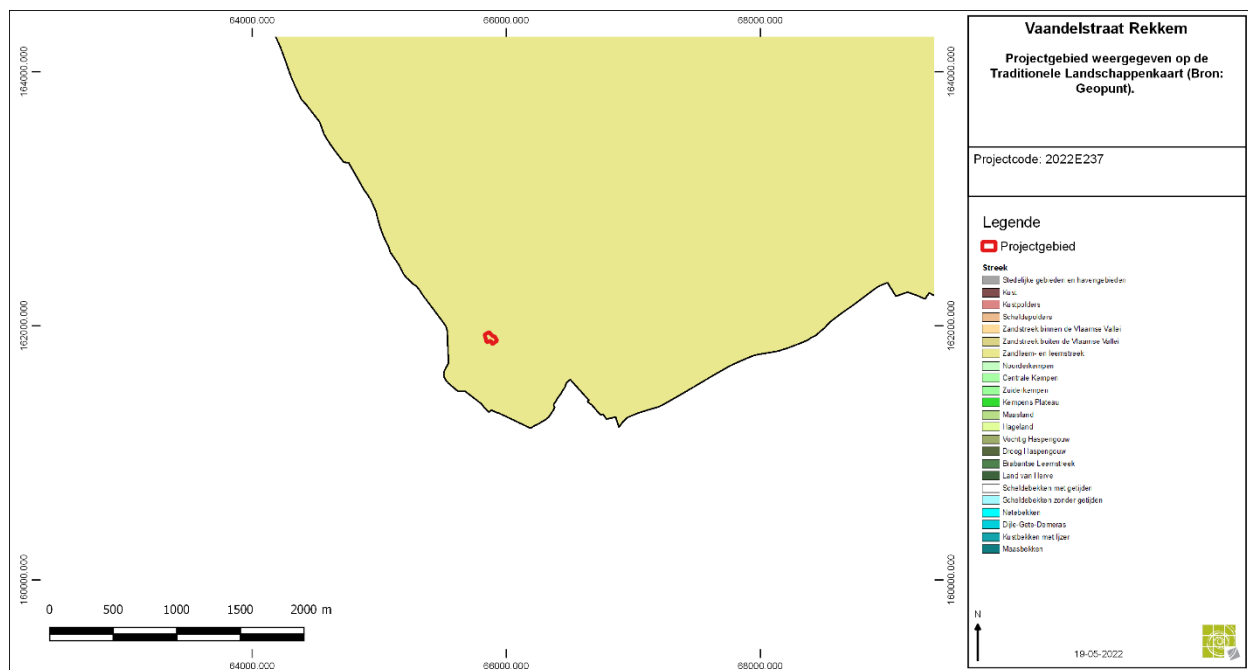
1.4.2 Fysisch geografische en geologische situatie

1.4.2.1 Landschappelijke situering

Het projectgebied is gelegen op de noordelijke helling van een heuvelrug die verder ten oosten aansluit op de Vlaamse Ardennen. Deze heuvelkam vormt het waterscheidingsbekken tussen de Leie en de Schelde. In de omgeving van het projectgebied zijn talrijke beekvalleitjes aanwezig die afwateren vanaf de heuvelrug richting de Leie. De huidige vallei van de Leie situeert zich ca. 4 km ten noorden van het plangebied. Ca. 350 ten westen en ca. 550 meter ten oosten van het projectgebied situeren zich twee takken van de Palingbeek.

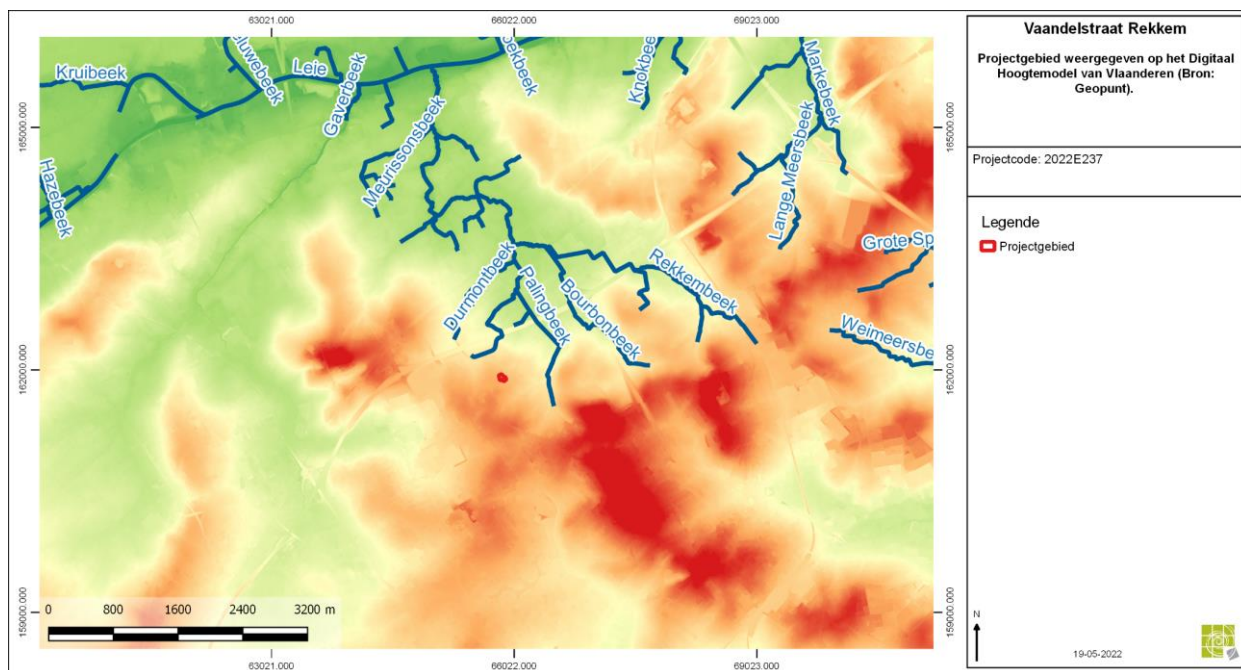
Het projectgebied zelf is gelegen op een hoogteligging van ca. 43 – 45 m TAW en helt af in noordoostelijke richting. Er zijn geen indicaties voor reliëfwijzigingen in het verleden.

Deze landschappelijke situatie, op hoger gelegen terrein geflankeerd door beekvalleien, moet zeer aantrekkelijk geweest zijn voor groepen jager-verzamelaars in de regio.

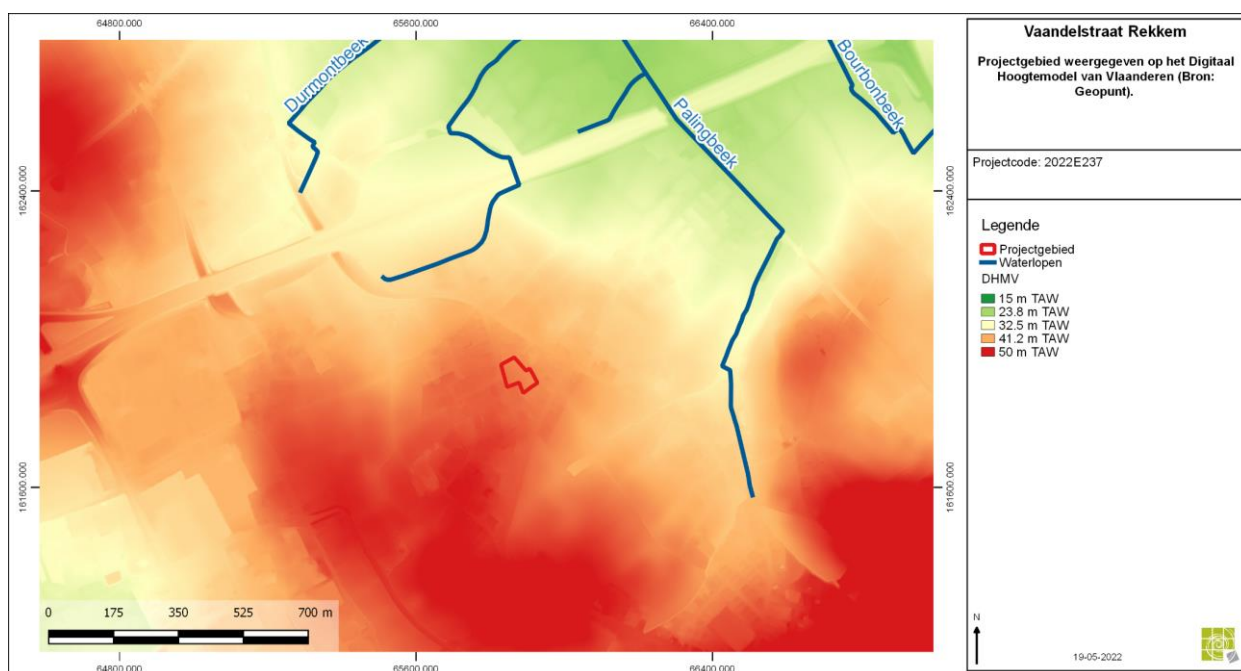

Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

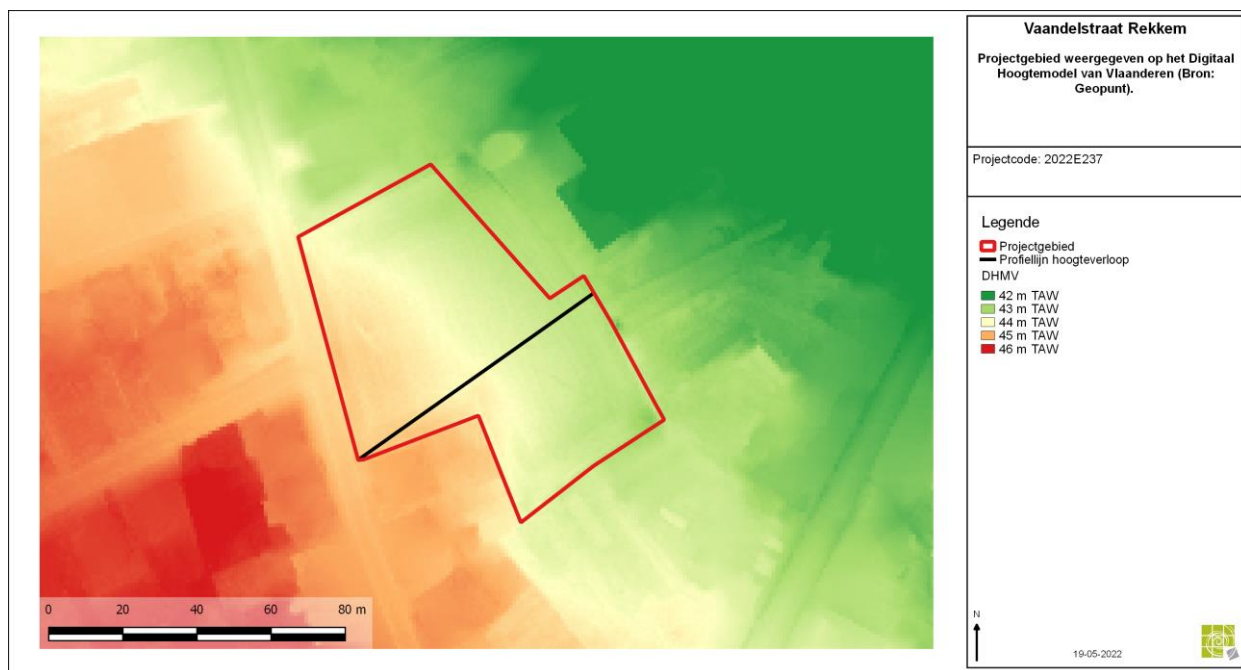

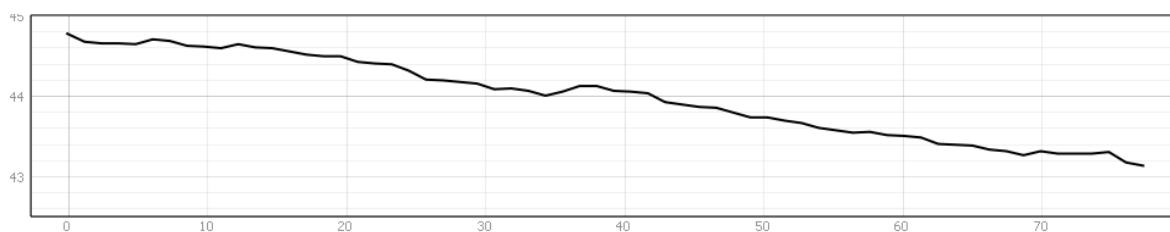
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

Figuur 9: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

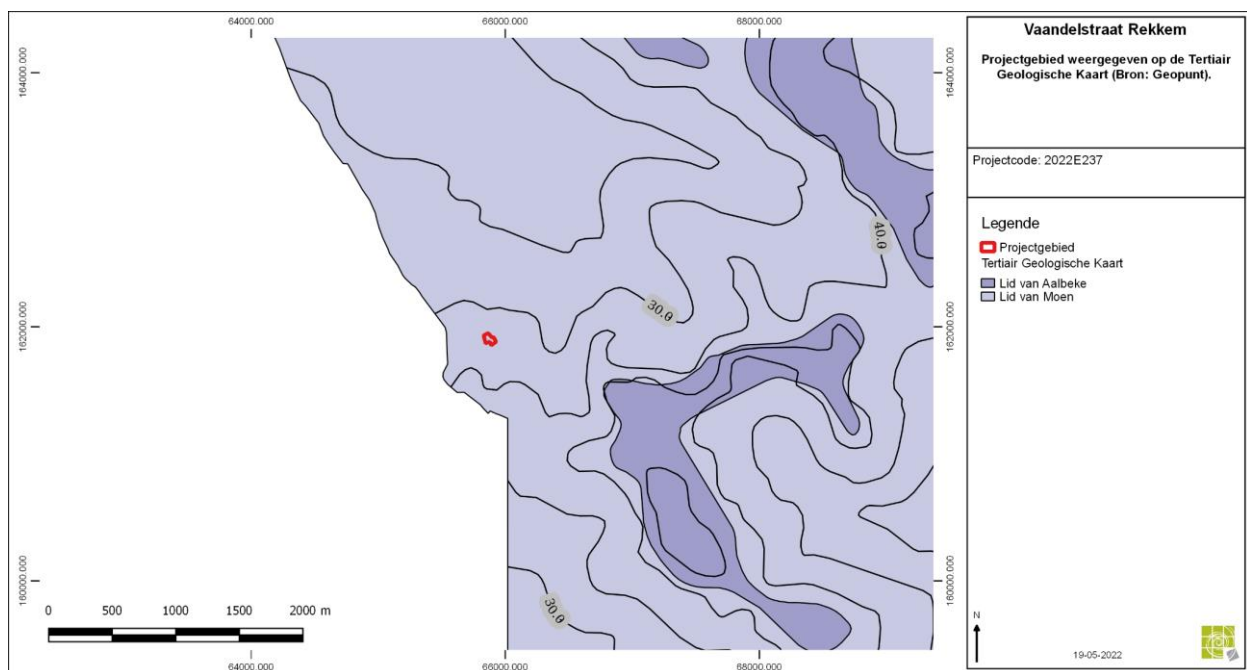

Figuur 10: Hoogteverloop ZW-NO.

1.4.2.2 Tertiaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het **Lid van Moen (Formatie van Kortrijk)**. Deze formatie bestaat hoofdzakelijk uit mariene kleiige sedimenten, die weinig macrofossielen bevatten en is de eerste afgezette formatie van het Vroeg-Eoceen (54,8 Ma – 49,0 Ma). Over het algemeen worden de afzettingen siltiger of zandiger (ondieper afzettingsmilieu) naar het zuidoosten toe en homogeen kleiiger naar het noorden en noordoosten toe (dieper afzettingsmilieu). De Formatie van Kortrijk wordt ingedeeld in vier leden; van onder naar boven: het Lid van Mont-Héribu, het Lid van Saint-Maur, het Lid van Moen en het Lid van Aalbeke. Het Lid van Mont-Héribu rust op de Groep van Landen.

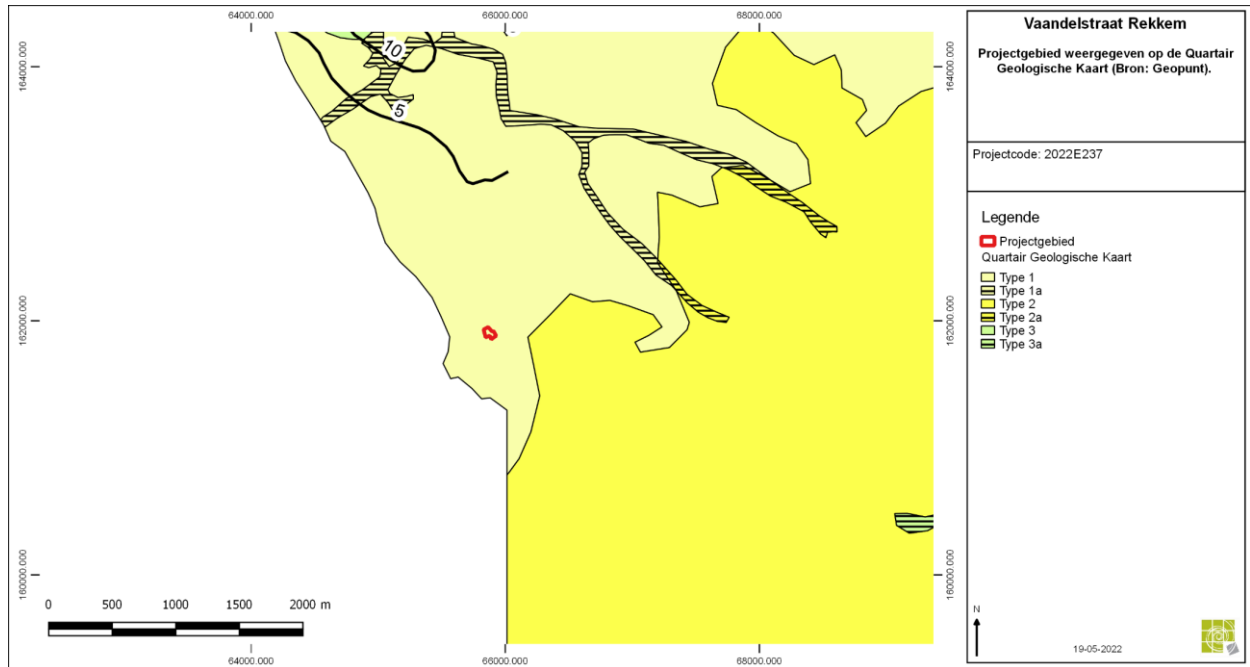
Het Lid van Moen is afgezet tijdens een periode van zeespiegelschommelingen, wat resulteerde in een heterogeen sedimentpakket. Het is een grijze kleiige silt, waartussen intercalaties voorkomen van zand met grof glauconiet of gebroken schelpresten. Deze grove lagen zijn vermoedelijk afgezet tijdens stormperiodes (tempestieten). Naar het noorden en noordoosten toe gaat deze eenheid over naar een meer homogene kleiigere afzetting.

Figuur 11: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.2.3 Quartaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het Quartair **Type 1**. Dit type bestaat uit een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zand tot zandleem). Deze afzetting kan eventuele hellingsafzettingen van het Quartair bevatten.

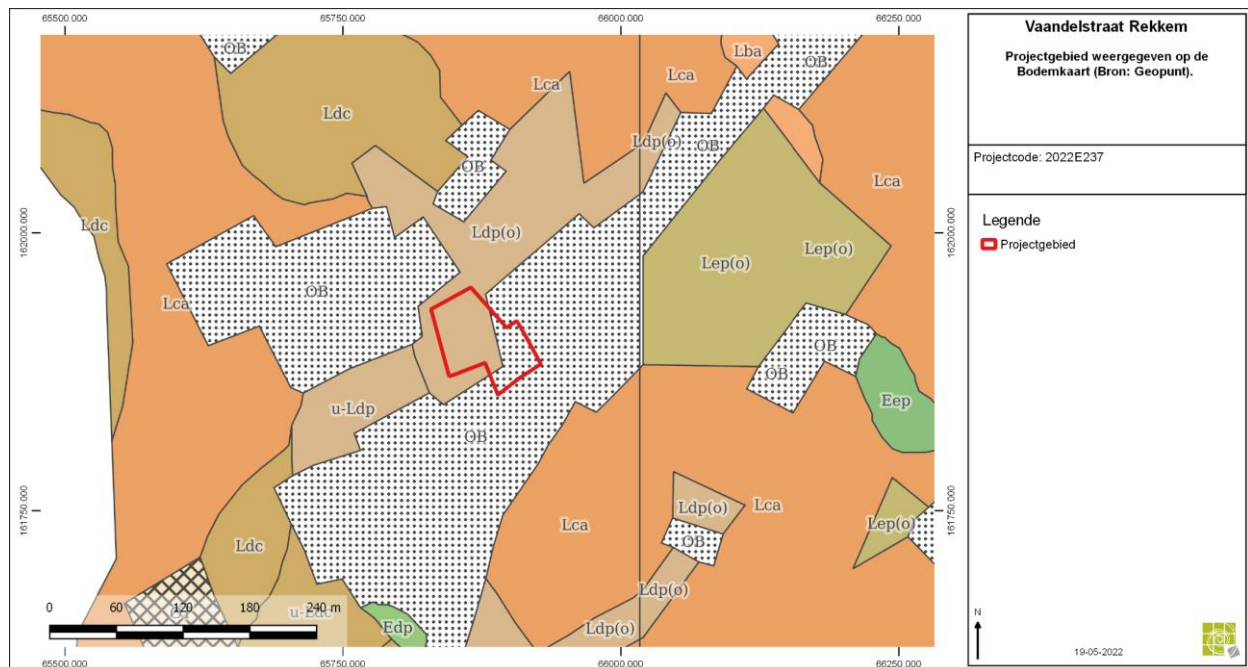
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.2.4 Bodemvormingsprocessen

De bodemkaart geeft ter hoogte van het onderzoeksgebied een colluviale bodem weer. De aanwezigheid van baksteenrestjes in dit colluvium wijst op een relatief jonge afzetting. Mogelijk heeft colluvium archeologisch relevante niveaus afgedekt waardoor de bewaringsomstandigheden mogelijk gunstig zijn.

Het bodemtype **Ldp(o)** is een matig natte zandleembodem zonder profiel met een sterke antropogene invloed. Het is een colluviale grond gekenmerkt door een laag recent geërodeerd sediment. Op geringe tot matige diepte komt vaak een textuur B voor of een Tertiair substraat. Het colluviaal dek onderscheid zich van het autochtoon zandleem door de aanwezigheid van kleine houtskool- en baksteenrestjes. Roestverschijnselen beginnen tussen 50 en 80 cm.

Het bodemtype **OB** is een kunstmatig bodemtype waarbij de natuurlijke bodem sterk verstoord kan zijn door de aanwezige verharding of bebouwing. Hierdoor is het niet altijd mogelijk de natuurlijke bodem te herkennen.

Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).

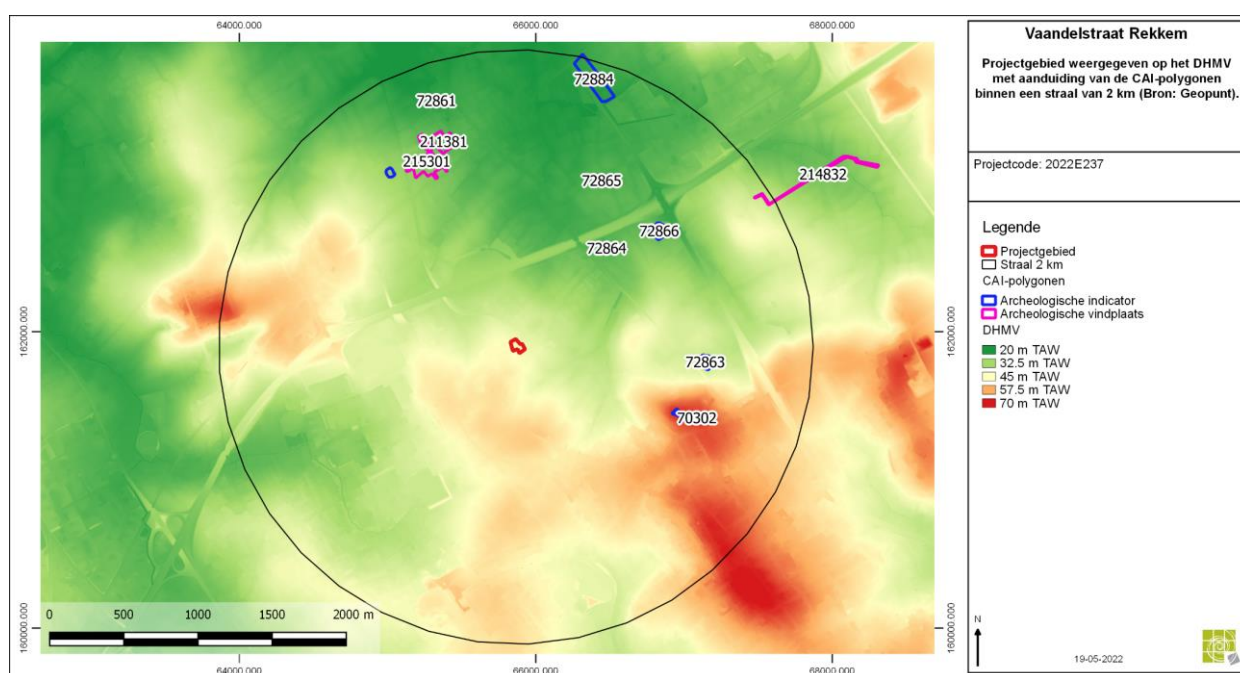
1.4.3 Historische en archeologische voorkennis

1.4.3.1 Overzicht van de gekende archeologische waarden

Synthese

In de ruime omgeving zijn tot op heden slechts enkele archeologische onderzoeken uitgevoerd. Bij prospectie aan de Tibeertstraat en Dronckaertstraat werden sporen van bewoning uit de ijzertijd en Romeinse periode aangesneden. Verder onderzoek werd aanbevolen. Overige gekende waarden betreffen voornamelijk cartografische indicatoren van laatmiddeleeuwse of jongere hoeves.

Overzicht CAI-polygonen

Figuur 14: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen binnen een straal van 2 km van het projectgebied (Bron: Geopunt).

I. Archeologische vindplaatsen

211381	Mechanische prospectie (2013); NK: 15 meter Midden-Romeinse tijd: grachten en greppels, enkele kuilen, pakket colluvium, geassocieerd met Romeins aardewerk Bron: Devroe A., Claesen J., Janssens N., Krekelbergh N. 2013: Archeologische prospectie met ingreep in de bodem. Menen, Tibeertstraat, BAAC Vlaanderen Rapport 67, Gent.
214832	Mechanische prospectie (2016); NK: 15 meter Onbepaald: greppels en paalkuilen

	Bron: Demoen D., Claus A., Krekelbergh N. 2016: Archeologische prospectie met ingreep in de bodem Menen- Meersweg (Lar Zuid), BAAC Vlaanderen Rapport 284, Gent.
215301	Mechanische prospectie (2016); NK: 15 meter Late ijzertijd: Paalkuilen en kuilen waarin clusters kunnen herkend worden. Enkele houtskoolrijke kuilen, greppels en grachten. Romeinse tijd: Paalkuilen en kuilen waarin clusters kunnen herkend worden. Enkele houtskoolrijke kuilen, greppels en grachten. De bewoning uit de Late IJzertijd en de vroeg-Romeinse periode bestaat uit een aantal verschillende sporentypes. De meest vondstenrijke sporen betreffen een grote waterdragende structuur en een aantal greppels. De grote waterdragende structuur wordt wegens de grote omvang van het spoor geïnterpreteerd als een soort poel waarin tijdens verschillende fasen nederzettingsafval werd gedumpt. De greppels hadden vermoedelijk een begrenzend of afbakende functie. Hoewel het volledige verloop van deze greppels niet helemaal duidelijk is, kunnen we de aanwezigheid van een enclosure vermoeden. Een aanwijzing hiervoor zijn een concentratie omvangrijke kuilen en paalkuilen Bron: https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/1366/bijlagen/6856

II. Archeologische indicatoren

Historisch-cartografische en iconografische data

70301	Indicator cartografie; NK: 15 meter Onbepaald: site met walgracht
70302	Indicator cartografie; NK: 15 meter 17 ^e eeuw: site met walgracht
72860	Indicator cartografie; NK: 15 meter Onbepaald: site met walgracht
72861	Indicator cartografie; NK: 15 meter Onbepaald: site met walgracht
72863	Indicator cartografie; NK: 15 meter Onbepaald: site met walgracht
72864	Indicator cartografie; NK: 15 meter Onbepaald: site met walgracht

72865	Indicator cartografie; NK: 15 meter Onbepaald: site met walgracht
72866	Indicator cartografie; NK: 15 meter Onbepaald: site met walgracht
72884	Indicator cartografie; NK: 15 meter Onbepaald: site met walgracht

1.4.3.2 Historische context en bekende archeologische vindplaatsen

De oudste sporen van bewoning dateren uit het neolithicum. Het landschappelijk kader van de omgeving moet geschikt geweest zijn voor groepen jager-verzamelaars in de regio. De contactzones tussen hoger gelegen heuvelruggen en beekvalleien waren interessant aangezien er optimaal geprofiteerd kan worden van overlappende biotopen. Verdere sporen van vroege menselijke activiteit werden gevonden op plaatsen van makkelijk te bewerken gronden met lichte zand-leemgronden.

Het toponiem Rekkem ontstond vermoedelijk in de vroege middeleeuwen. Rekkem zou een samenstelling zijn van "Rek" en "hem". Volgens een eerste theorie zou "hem" zijn afgeleid van het Germaanse "hamma" wat "landtong uitspringend in een inundatieterrein" zou beteken. Dit lijkt logisch vermits Rekkem zou zijn ontstaan in een bocht van de Palingbeek. "Rek" zou dan kunnen slaan op "diep" ofwel op de Frankische benaming van de beek: "Reka".

De heerlijkheid Rekkem is waarschijnlijk ontstaan in de loop van de 11de eeuw. In het midden van de 12de eeuw bestond Rekkem zowel als dorp en als parochie. Omstreeks 1173 wordt "Reckeham" al genoemd als "villa" of dorp. Rekkem maakt deel uit van de Roede der Dertien Parochieën, één van de vijf roeden van de kasselrij van Kortrijk dat tot het graafschap Vlaanderen behoorde.

In 1668 werd Rekkem Frans grondgebied door het Verdrag van Aken. Ondertussen was in 1666 Bernard de Haynin tot baron verheven, en de heerlijkheid van Rekkem werd zodoende een baronnie. In 1678 keerden vier van de vijf roeden van Kortrijk terug naar Vlaanderen. Zodoende hoorde ook de roede van de Dertien Parochieën bij de Oostenrijkse Nederlanden met de grens ten westen en ten noorden van Rekkem. Door de gedeeltelijke herbevolking van de streek na de 80-jarige oorlog (1568-1648) werd Rekkem voornamelijk Franstalig. Vele plaatsnamen werden vervangen door Franse tegenhangers. Rekkem kende vanaf de 15de eeuw een heuse molentraditie. Voornamelijk in het hoger gelegen gehucht Castert, ook wel Kattesteert genoemd, werden een aantal molens opgericht.

Op zondag 5 oktober 1914 vielen de Duitse troepen Rekkem binnen. Doordat Rekkem in een vallei ligt, vonden de Duitse troepen dit terrein ideaal voor krijgsverrichtingen. Zo werden het pensionaat, de pastorie en de gemeenteschool ingenomen door de Duitse troepen. Ook de kerk werd tijdelijk omgevormd tot veldhospitaal. De vlasfabriek van Adolphe Dhallevin deed dienst als noodkerk. Na de Eerste Wereldoorlog neemt de concentratie van grensarbeiders uit het Vlaamse binnenland toe. Rekkem blijft evenwel een landbouwgemeente met zeer geringe industrialisatie. De geringe vlasverwerkende nijverheid verdwijnt nagenoeg helemaal na de Tweede Wereldoorlog.¹

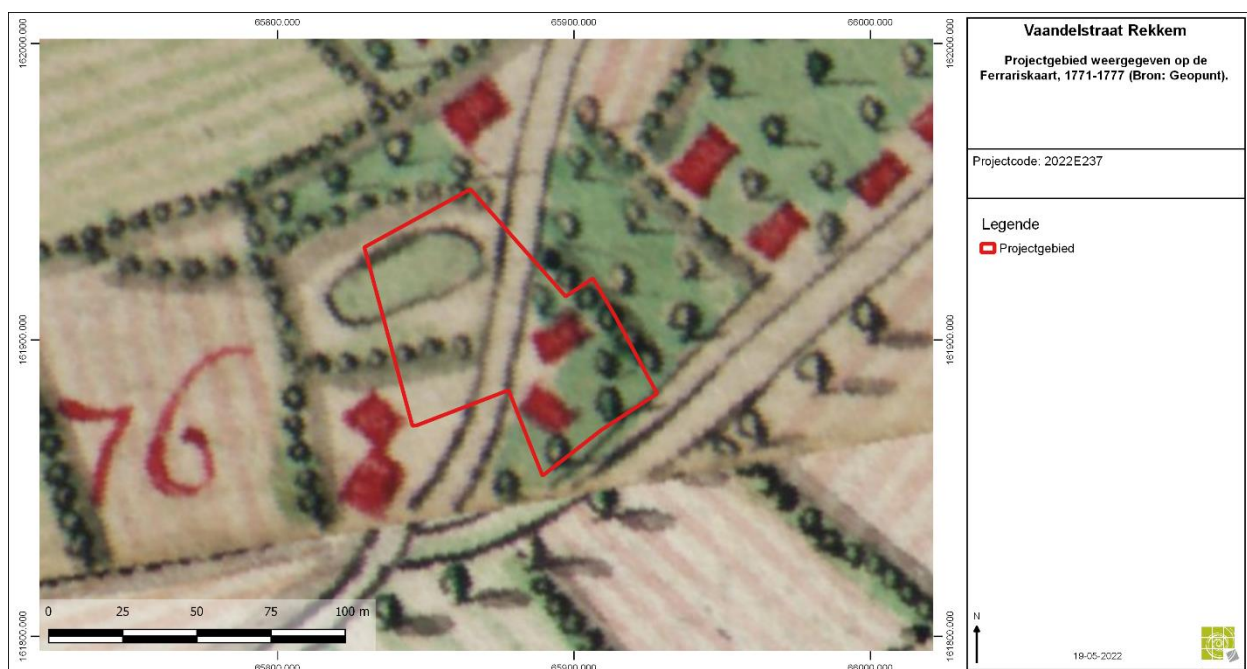
¹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Rekkem [online] <https://id.erfgoed.net/themas/14503> (Geraadpleegd op 25-05-2022)

1.4.3.3 Archeologische indicatoren en cartografische bronnen

De Ferrariskaart geeft vermoedelijk een weinig nauwkeurig beeld weer van het projectgebied. De omgeving is een lappendeken van akkers, weilanden en boomgaarden. Verspreid komen een ruim hoeves voor. Op de 19^e-eeuwse kaarten is te zien dat het projectgebied zich situeert in het gehucht *Paradis*. De huidige Vaandelstraat is weergegeven als een voetweg. Op de Atlas der Buurtwegen en de Poppkaart is binnen de projectgrenzen is geen bebouwing afgebeeld. Op de Vandermaelenkaart is duidelijk de zuidwest-noordoost georiënteerde helling van het terrein waar te nemen.

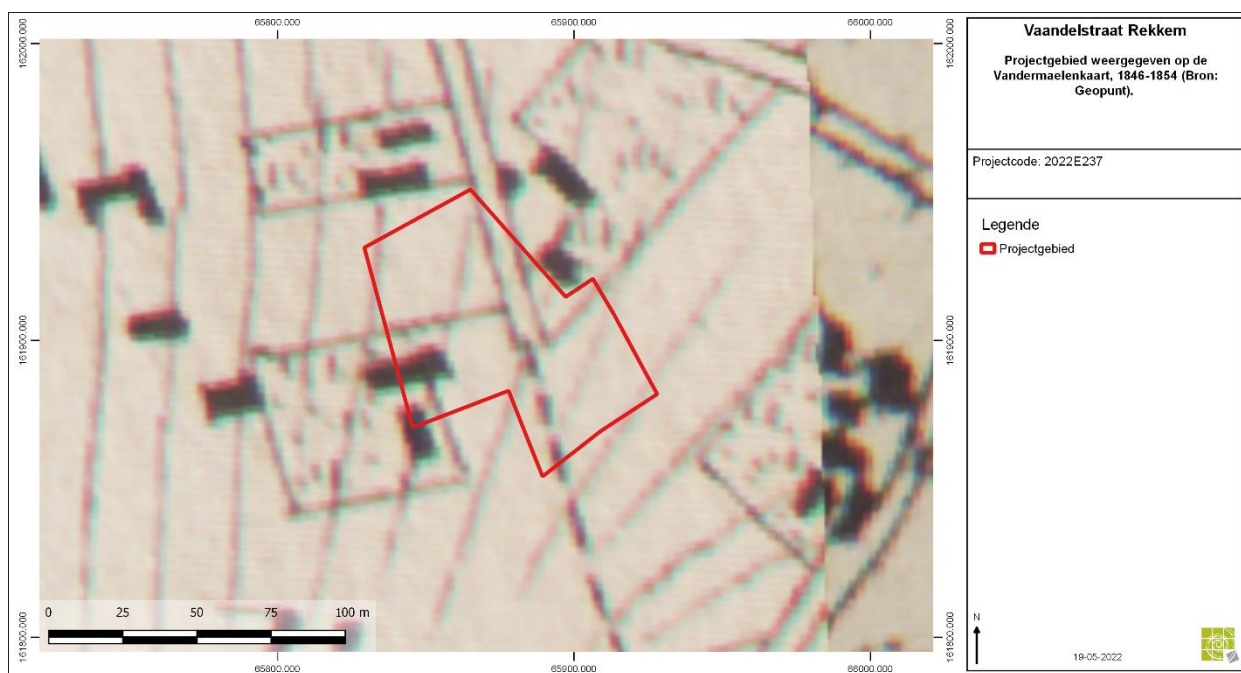
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

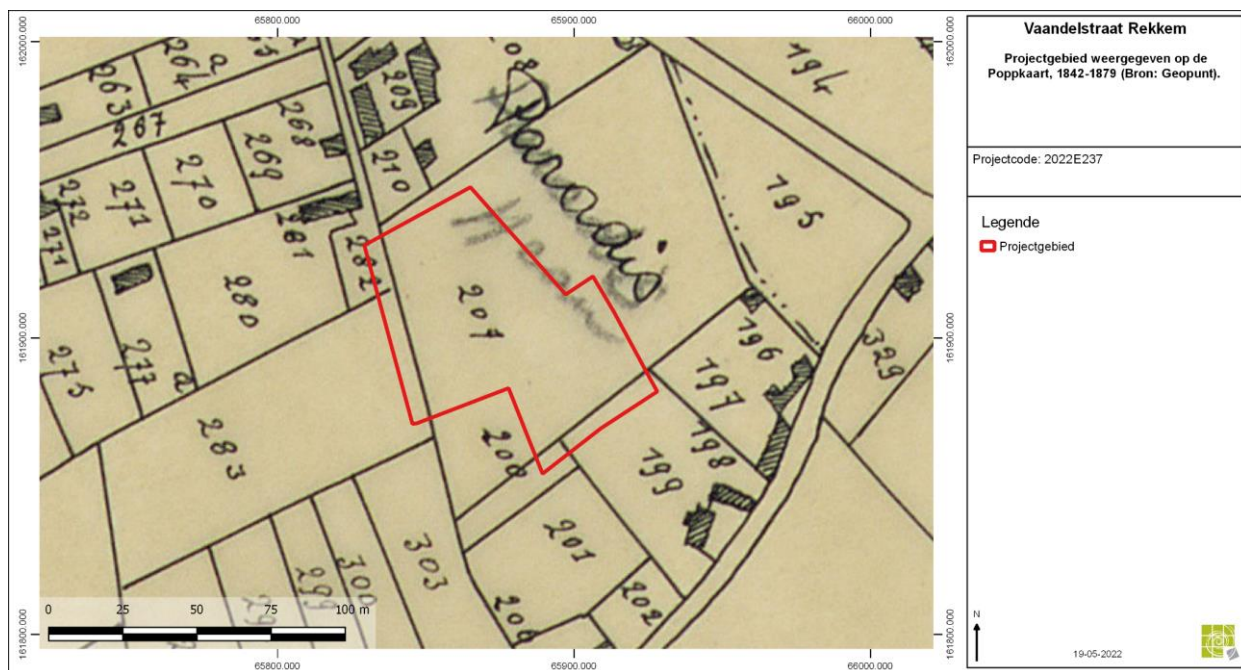
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).

Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de Vandermaelenkaart, 1846-1854 (Bron: Geopunt).

Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).

1.4.3.4 Huidige gebruik en verstoringen

De orthofotosequentie geeft quasi geen evolutie weer in het bodemgebruik binnen de contour van het plangebied gedurende de laatste decennia. Het terrein is de voorbije eeuwen in gebruik als akker.

Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).

Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).

Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).

Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).

1.5 Synthese

De opdrachtgever plant de realisatie van een nieuwe verkaveling aan de Vaandelstraat te Rekkem, deelgemeente van Menen. Het projectgebied is ca. 5027 m² groot en is integraal in gebruik als landbouwgrond.

Het onderzoeksgebied bevindt zich in het overgangsgebied tussen de Castert (Kasteelheuvel), een getuigenheuvel op de grens met Moeskroen, en de vallei van de van de Palingbeek en haar aftakkingen in het noorden. De Quartairgeologische kaart geeft ter hoogte van het onderzoeksgebied een profielopbouw weer van eolische afzettingen van het laat-Pleistoceen tot vroeg-Holoceen die rusten op de afzettingen van het Tertiair. De bodemkaart geeft ter hoogte van het onderzoeksgebied een colluviale bodem weer. De aanwezigheid van baksteenrestjes in dit colluvium wijst op een relatief jonge afzetting. De locatie, langs de gradiëntzone van de Palingbeek en haar zijtakken, moet ongetwijfeld aantrekkelijk geweest zijn voor jager verzamelaars. Mogelijk heeft colluvium archeologisch relevante niveaus afgedekt waardoor de bewaringsomstandigheden mogelijk gunstig zijn.

De cartografische bronnen geven een landelijke omgeving weer. Op de Ferrariskaart is ter hoogte van het onderzoeksgebied een hoeve weergegeven. In het noorden van het terrein is een vijver afgebeeld. Op 19-eeuwse bronnen is deze niet langer te zien, het terrein lijkt eveneens vrij van bebouwing. Binnen de orthofotosequentie is geen evolutie op te merken. Het terrein is de voorbije decennia in gebruik als gras- en akkerland.

In de ruime omgeving zijn tot op heden slechts enkele archeologische onderzoeken uitgevoerd. Bij prospectie aan de Tibeertstraat en Dronckaertstraat werden sporen van bewoning uit de ijzertijd en Romeinse periode aangesneden. Verder onderzoek werd aanbevolen. Overige gekende waarden betreffen voornamelijk cartografische indicatoren van laatmiddeleeuwse of jongere hoeses.

Concreet dient ter hoogte van het onderzoeksgebied uitgegaan te worden van een trefkans inzake archeologisch erfgoed. Er is vooralsnog geen informatie aan het licht gekomen waardoor aangenomen kan worden dat het terrein vrij is van relictten. De verwachting bestaat uit zowel artefactensites als resten van bewoning, begraving of andere activiteiten in de vorm van bodemsporen. In eerste instantie dient een landschappelijk bodemonderzoek de bodemopbouw en bewaringscondities te evalueren. Mochten bodemhorizonten aanwezig zijn die kunnen wijzen op gunstige bewaringsomstandigheden m.b.t. artefactensites dan dienen deze bemonsterd te worden in een verkennend grid. In het geval van een positieve staalname wordt dit onderzoek aangevuld met waarderende archeologische boringen en/of testvakken. Met betrekking tot erfgoed bestaand uit bodemsporen is een proefsleuvenonderzoek de meest geschikte manier om eventueel aanwezig erfgoed in kaart te brengen en de impact van de geplande werken hierop in te schatten.

2 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2022

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

NGI Cartesius

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

